

Recensie: Fokie***

Tour and Taxis Brussel
zondag 19 maart 2017

foto © Bernd Uhlig

Recensie:

Met 'Fokie' kiest de Munt voor een alternatieve titel voor 'Het sluwe vosje' van Leo Janáček dat zijn première kende in 1924. Reden is de vertaling naar het Nederlands die wat ongelukkig is. De vos is namelijk niet zo sluw volgens de productie. De regie van Christophe Coppens breekt met de traditie om de opera in een naturomgeving te laten plaatsvinden, nochtans zijn die verwijzingen er muzikaal en in de tekst wel. Denken we maar aan het slot waarin de boswachter (in deze regie een veiligheidsagent), neergezet door de Amerikaanse bariton Andrew Schroeder, passioneel de natuur bezingt: "En toch ben ik blij wanneer tegen de avond de zon nog doorbreekt! Wat is het woud wondermooi! Als de bosnimfen weer terugkomen naar hun zomerverblijf, als ze weer rondlopen in hun hemdjes, dan komen de meimaand en de liefde weer naar hen toe! Ze zullen elkaar groeten, huilen van ontroering bij het weerzien! Ze zullen opnieuw met hun zoete dauw het geluk over duizenden bloemen verspreiden, over sleutelbloemen, vogelwikke en anemonen, en de mensen zullen voorbijkomen met gebogen hoofd en ze zullen beseffen dat rondom hen een bovenaardse gelukzaligheid gekomen is."

Coppens laat de actie doorgaan in een polyvalente ruimte waar jongeren rondhangen, dansen, waar er geturnd wordt met de school, waar de praalwagens van de jaarlijkse parade ter ere van de natuur en de vos worden opgeslagen, en waar een veiligheidsagent op verschillende schermen de gemeenschap controleert en er een wat gedateerde anonieme cafetaria is die 's avonds â€" polyvalent als die is - dienst doet als fuifruimte voor jongeren. De opera is niet alleen een coming of age verhaal, ze toont ook tegenstellingen tussen jongerencultuur en volwassenencultuur. En of dat nog niet genoeg is, laat Coppens het vosje in een parallelle wereld haar zoektocht naar volwassenheid voortzetten. Het is de veiligheidsagent die haar op weg zet, het avontuur, maar ook de gevaren tegemoet. Voor het eerst gebruikt Coppens nagenoeg de ganse breedte van het Muntpaleis, een tijdelijke constructie die meer op een hangar dan op een tent lijkt. Links is de kantoorruimte met schermen voor de veiligheidsagent, in het midden de open ruimte met decorelementen (die door de jongeren zelf op en afgereden worden als echte stagehands), en rechts de cafetaria. Hoewel Coppens probeert om het fragmentarische karakter van de opera aan te pakken, en verbanden tussen de nevenpersonages te maken, slaagt hij daar niet geheel in. De bijrollen zijn dan ook door Janáček veel te weinig uitgediept. De enige remedie hiervoor is bijschrijven, lijkt ons.

Daarnaast staat het podium tijdens de beginscènes dermate vol met mensen, jongeren en volwassenen, dat het bij momenten zoeken is wie er waar precies aan het zingen is en welke rol die dan wel mag hebben. Het is een van de verklaringen waarom we pas in het midden van de voorstelling overtuigd geraken, in het tweede bedrijf wanneer Fokie (de Nederlandse sopraan Lenneke Ruiten) verliefd wordt tijdens een fuif op een ander meisje (de Duitse lyrische sopraan Eleonore Marguerre) en zij haar meeneemt naar de overgebleven boomstronk waar ze haar oom uitgedreven heeft. Daar bedrijven ze de liefde of 'vossen' ze zoals je wil, in een scène die weinig aan de verbeelding overlaat. Marguerre grijpt Ruitens borsten, en brengt haar mond in de buurt van diens vagina, waarbij gesuggereerd wordt dat de ene de andere beeft.

Foxie heeft daarvoor komaf gemaakt met meisjes (de hennen) in roze babydolltjes die 'OMG' op hun stapelbedden hebben gekerfd, en nog steeds Justin Bieber-posters hebben hangen en de man (de haan) die hen zo dom houdt. "Wij werken, leggen eieren." zingen de bakvissen. Foxie kan het niet aanzien en gaat er tegenin: 'Ik wil mezelf nog eerder levend begraven dan dat ik jullie achterlijkheid moet aanzien!' De Justin Bieberfanclub kan dus best dezer dagen niet naar het Muntpaleis trekken. Foxie trekt een streep onder haar puberteit.

De jongeren blijken niet al te fijne ervaringen te hebben met de pastoor (subtiel wordt hier wellicht verwezen naar kindermisbruik in de kerk) en die vraagt zich af of hij nog wel kan blijven. Uiteindelijk wordt die overgeplaatst naar een andere parochie.

HaraÅta (Vincent Le Texier) weet het pistool van de veiligheidsagent te pakken te krijgen. Hij vindt een dode haas (hier een mega knuffel met een schotwond). De veiligheidsagent denkt een valstrik te kunnen opzetten door de haas te verplaatsen en een camera te hangen. Foxie doorziet alles en antwoordt door te vossen voor de camera. Een ontluikende holebirelatie zien we hier dus in combinatie met provocerend gedrag. Maar de vraag is of de aanleiding daarvoor, naast de liefde op zich, namelijk het zich afzetten ten opzichte van de maatschappij en (willen) provoceren, wel de juiste keuze is en een gezonde voedingsbodem voor een relatie. Å HaraÅta zal met Terynka trouwen (hier een soort ufo) en zo ziet de schoolmeester haar aan zich voorbijgaan. Foxie sterft door toedoen van HaraÅta. Een nieuwe generatie jongeren kondigt zich aan, en een nieuwe Foxie. Klaar zodat de geschiedenis zich kan herhalen.

Foxie gaat dus in deze regie over een vrijgevochten, sterke vrouw, op zoek naar vrijheid. Verwijzingen naar de vos of de mens met vossenstreken zien we op het televisiescherm van de cafetaria: in een tekenfilmpje met een vos in, dat afgewisseld wordt met beelden van Trump en Wilders. Å Qua opzet doet de regie bij momenten wat denken aan 'Alice in Wonderland', of het bezorgt ons alvast dat gevoel wanneer de veiligheidsagent de deur opent voor Foxie naar die parallelle wereld. "Love me feel me hold me" staat er op een krijttekening in een van de decorstukken, een verwijzing naar het jonge karakter van Foxie die nog schoolplichtig is. Zij wordt (ongewenst) geconfronteerd met een blote man en lege foodtrucks. De productie laat het niet na om een negatief beeld op te hangen van jongeren die rondhangen, overlast bezorgen (met papieren propjes smijten in de cafetaria), die zich proberen los te rukken van volwassenen, en zich geen bal aantrekken van hen, het experimentele gedrag ook (Foxie die al vroeg in de voorstelling in aanraking komt met drugs, experimenteren in de liefde bedrijven, Foxie die een opvallend ros kapsel heeft net als Vos die een oranje-groen kapsel heeft, å€!).

De Vos maakt Foxie het hof door te stellen: 'U bent de ideale moderne vrouw!' Zij probeert haar in bescherming te nemen door buiten de fuifzaal te stellen 'Op dit ogenblik lopen er weer jagers in het bos, en als men zo in gedachten verzonken is, is een ongeluk snel gebeurd!' Dit kan geïnterpreteerd worden als jongens die op de fuif op jacht zijn en op versiertoe gaan en de risico's: ongewenste zwangerschap, soa of verkrachting door een vreemde. Een van de jongeren draagt bij het buigen overigens een t shirt met de slogan ('No means no') wat daarnaar verwijst (dat mensen de keuze moeten respecteren wanneer de andere geen seks wenst).

"Ben ik werkelijk zo mooi?" Å zingt Foxie wanneer de strikers haar begeleiden terwijl de tuba HaraÅta aankondigt die "Verdomme! Wat moet ik tegen Terynka zeggen als ik haar zie?" zingt. "Is dit een sprookje of is dit echt? Een sprookje of echt?" zingt de veiligheidsagent op het einde. Het toont aan hoe dual de opera is. Coppens kiest eerder voor de realiteit en minder voor het sprookje. Maar de muziek en het libretto blijft uitermate romantisch. Dat zorgt onmiskenbaar voor de twee hoogtepunten uit de voorstelling: wanneer de boswachter/veiligheidsagent zijn liefde voor het woud betuigt of de vos vol passie haar liefde uit voor Foxie: "Ik ben geen leugenaar, ik ben

geen vos die liegt. Ik zeg je wat ik sinds gisteren in mijn hart draag. Niet jouw lichaam, maar jouw ziel bemin ik. Schud je hoofd niet. Je zal zien, mijn Spitsortje, je zal zien dat men nog romans en opera's over jou zal schrijven. Kom hier, loop niet weg. Zet je naast me.“

< Bert Hertogs >